

KORTE FORSYNINGSKÆDER FOR FØDEVARER

Korte forsyningskæder som torvedage, ordninger til støtte af lokalt landbrug og udbringning af fødevarer forbinder forbrugerne med produktionen af fødevarer på en måde, som kan være med til at reducere madspild og mængden af emballageaffald. Heroverfor står konventionel produktion, distribution og salg af fødevarer, som fremmer både madspild og overemballage.

Kun 15 % af EU's jordbrug sælger mere end halvdelen af deres produktion direkte til forbrugerne. Direkte salg er mere almindeligt fra små end fra store bedrifter [1, 2].

TAB AF FØDEVARER OG EMBALLAGE I FORSYNINGSKÆDEN

Det industrialiserede og globaliserede jordbrug i Europa er karakteriseret ved lange forsyningskæder, mange mellemlid og store mængder madspild og emballageaffald.

Fødevarerforsyning i EU: Landbrugsprodukter fra 12 millioner jordbrug bliver forarbejdet af 300.000 fødevarer virksomheder. Produkterne sælges gennem 2,8 millioner distributører og madservicevirksomheder. Fødevarerne når almindeligvis ud til 500 millioner forbrugere via konventionelle butikker; direkte kontakt med landmænd er mindre almindelig [3].

Forhandlere: Koncentrationen i detailsektoren er stor med 50 % af salget i de fem største supermarkeds kæder i EU [4]. Forhandlerpraksisser som kravsspecifikationer, multipak og miniformat-indpakning bliver ofte brugt i supermarkeder, selv om de er en drivkraft for skabelse af affald i forskellige led af forsyningskæden [5].

Madspild: Cirka 88 millioner tons mad går tabt hvert år i EU, hvilket er cirka 20 % af den samlede fødevarerproduktion i EU [6]. Affaldet bliver skabt af indbyrdes afhængige grunde i forskellige led i forsyningskæden [7].

Plastemballageaffald: Plast er i Europa det mest almindelige materiale til fødevareremballage [8]. Emballage er stadig langt fra en cirkulær økonomi, da det oftest bliver brændt, kørt til deponering eller havner i miljøet [9].

Madspild er anslået til at være forbundet med en årlig udgift på 143 milliarder euro, svarende til EU's samlede budget [6, 10].

LOKALT STØTTET LANDBRUG I LUXEMBOURG BY

Terra Luxembourg is a CSA venture which grows fruit and vegetables. Terra Luxembourg er et lokalt foretagende, som dyrker frugt, grønt samt opdrætter kyllinger på 1,5 hektar land med blandet land- og skovbrug baseret på permakultur. I begyndelsen af hvert år betaler kunderne for en andel i hver uges høst. Gårdens produktion vises frem i genbrugelige kasser, hvorfra kunderne tager deres andel med i medbragte beholdere. Andelen afhænger af høstens størrelse. I perioder med overproduktion overtager lokale økologiske butikker overskuddet, eller det doneres til frivillige på gården eller til lokale suppekokkene. Hvis der stadig er noget tilovers, bliver det komposteret og returneret til jorden.

PROBLEMET KAN LØSES

Korte forsyningskæder betyder at forkorte den fysiske distance mellem produktion og forbrug af fødevarer og/eller reducere antallet af mellemlid i en værdikæde [11]. En korte forsyningskæde har potentialet til at reducere madspild og emballageaffald. Korte forsyningskæder kan tage forskellige former, som vist i nedenstående tabel.

TABEL 1 – FORSKELLIGE FORMER FOR FØDEVARESALG MED KORTE FORSYNINGSKÆDER [12]

TYPE	SALGS-METODE	DISTRIBUTION
Traditionel	Gårdsalg	Pluk selv, gårdbutik
	Landmands-salg	Vejsidesalg, torvedag
	Fællessalg	Markedsdage, lokale fælles indkøbsinitiativer
Moderne	Udbringning fra gård	Pose- eller kasseudbringning
	Partnerskab	Lokalt støttede landbrug – forbrugerne betaler på forhånd for landbrugets produkter

Disse initiativer er i sig selv små med en involvering af producenter og ansatte på mindre end 10 %, selv om meget tyder på, at populariteten for disse former for fødevarerhandel er voksende i både landdistrikter og byområder [12]. For eksempel forsynede 2.783 lokalt støttede landbrug i Europa i 2015 næsten en halv million mennesker. Inkluderes initiativer som franske Jardins de Cocagne og italienske Gruppi di acquisto solide, vokser antallet af lokalt støttede landbrug til cirka 6.300, og en million mennesker forsynes [13].

Korte forsyningskæder kan medføre en række socioøkonomiske og økologiske fordele, især fordi landmænd får mulighed for at beholde en højere andel af indtægterne fra salget af fødevarer, og fordi forbrugerne får adgang til årstidens lokale og sporbare produkter [11]. Med korte forsyningskæder følger også reducerede input af pesticider, gødningsstoffer, foderstoffer, vand, energi og transport [12].

Mulighederne i korte forsyningskæder til at reducere madspild og emballageaffald er ikke velanalyseret. Da mad når forbrugeren med et minimum af transport og/eller mellemlid, reduceres risikoen for, at noget ødelægges, der er mindre behov for emballage og nedkøling, og fødevarerne er friskere. Ved at øge den offentlige bevidsthed om de naturlige og sæsonbetonede grænser for fødevarerproduktion er korte forsyningskæder med til at tilskynde til mere ansvarlig håndtering af fødevarer i hjemmet. Desuden kan de korte forsyningskæder modarbejde meget af det, der skaber madaffald i engros- og detailhandlen, for eksempel leveringsaftaler, som tvinger landmænd til overproduktion, eller standarder, der kræver kassering af afgrøder med uregelmæssige størrelser og former. Korte afstande letter også brugen af genanvendelig emballage (som kan være tungere end emballage til engangsbrug på grund af behovet for større holdbarhed), fordi emissionen i forbindelse med emballagens vægt bliver mindre signifikant [15-17]. Endelig kan færre mellemlid og fjernelse af nødvendigheden af en længere levetid for friske råvarer reducere madaffald yderligere.

KORTE FORSYNINGSKÆDER FOR FØDEVARER

UDGIFTERNE FORBUNDET MED
MADSPILD I EU ER 143 MILLIARDER EURO

12 MILLIONER LANDBRUG
300,000 VIRKSOMHEDER
2.8 MILLIONER FORHANDLERE
AFFALDSINTENSIV FORSYNING

GÅRDSALG
TORVEDAGE
MARKEDSDAGE

UGENTLIGE
KASSER MED
FØDEVARER

FEM STØRSTE
SUPERMARKEDSKÆDER
STÅR FOR 50 % AF SALGET I EU

KRAV OM
REGLMÆSSIGHED

MINIFORMAT-
EMBALLAGE

MULTIPAKNING

ÅRLIGT
MADSPILD
I EU

88
MIO
TON

20%

AF
PRODUKTIONEN
I EU

LOKALT STØTTEDE
LANDBRUG

KUN 15 % AF EU'S
LANDMÆND SÆLGER OVER
HALVDELEN AF DERES PRODUKTION
DIREKTE TIL FORBRUGERNE
(ISÆR UDBREDT I SMÅ LANDBRUG)

PLAST ER DET MEST
ANVENDTE MATERIALE
TIL FØDEVAREEMBALLAGE

EMBALLAGE ER
STADIG LANGT FRA DEN
CIRKULÆRE ØKONOMI

ANBEFALINGER

Gennem systematisk og empirisk forskning i korte forsyningskæder bør det undersøges, hvordan potentialet for at reducere mad- og emballageaffald maksimeres, og i hvilket omfang de korte forsyningskæder kan erstatte konventionelle forsyningsmetoder. Anbefalinger indbefatter:

- Gennemsigtighed i fødevarer- og emballageaffaldsdata i hele forsyningskæden, især i detailhandelen, øges.
- Bedre forståelse af samspillet mellem emballage, fødevarerproduktion, affald og forsyningskæder etableres via de europæiske midler til forskning, for eksempel Horizon 2020.
- Der introduceres en politik, som støtter implementeringen af korte forsyningskæder og maksimerer deres bidrag til at reducere emballage- og madaffald, samtidig med at europæisk jobskabelse fremmes.

Den samlede rapport kan findes på:
www.noah.dk/materialer/madogplast

Dokumentet må gerne citeres med kildeangivelse og bør citeres på følgende måde: Schweitzer, J.-P. & Janssens, C. (2018) Korte forsyningskæder for fødevarer. Faktaudtræk fra rapporten: J.P. Schweitzer, S. Gionfra, M. Pantzar, D. Mottershead, E. Watkins, F. Petsinaris, P. ten Brink, E. Ptak, C. Lacey og C. Janssens (2018). Madspild og plastemballage – Smid væk-plast løser ikke problemet med madspild i Europa – andre løsninger virker og bør bruges. En undersøgelse for Rethink Plastics Coalition af Zero Waste Europe og Friends of the Earth.

SLUTNOTER

1. European Commission. Commission staff working document on various aspects of short food supply chains. 2013, European Commission: Brussels. [Data er tilgængelige for 17 medlemsstater repræsenterende 89 % af samtlige EU-landbrug].
2. Smithers Pira. The Future of European Food and Drink Packaging to 2020. 2015, Smithers Pira: Leatherhead, Surrey. p. 412.
3. European Commission. You are part of the food chain – Key facts and figures on the food supply chain in the European Union, in EU Agricultural markets briefs. 2015, European Commission: Brussels.
4. Consumers International. The relationship between supermarkets and suppliers: What are the implications for consumers? 2013, Consumers International: London. p. 25.
5. Colbert, E., Schein, A. & Douglas, D. Causes of food waste in international supply chains. 2017, A report by Feedback Global funded by the Rockefeller Foundation: London. p. 34.
6. FUSIONS. Food waste data set for EU-28. 2015, FUSIONS EU FP7 research project. p. 7.
7. Canali, M., m.fl. Food Waste Drivers in Europe, from Identification to Possible Interventions. Sustainability, 2017. 9.
8. Müncke, J. Food packaging materials. Packaging materials 2016 07/08/2017, kan hentes på linket: <http://www.foodpackagingforum.org/food-packaging-health/food-packaging-materials>.
9. Ellen MacArthur Foundation. New Plastics Economy – Catalysing Action. 2017, Ellen MacArthur Foundation: Cowes, UK. p. 68.
10. European Commission. EU budget in figures. 2015 16/10/2015 11/13/2017, kan hentes på linket: http://ec.europa.eu/budget/annual/index_en.cfm?year=2015.
11. Kneafsey, M., m.fl. Short food supply chains and local food systems in the EU. A state of play of their socio-economic characteristics, in JRC Scientific and Policy Reports. 2013, Publications Office of the European Union: Luxembourg.
12. European Parliament. Short food supply chains and local food systems in the EU, in Members' Research Service, Augère-Granier, M.-L. (Ed.) 2016, EPRS - European Parliamentary Research Service: Brussels. p. 10.
13. Urgenci. European CSA Overview. 2015, ATTAC, Austria; CEPTA, Slovakia; DIO, Greece; Gute Erde Kattendorf, Germany; PRO-BIO LIGA, Czech Republic; Soil Association, United Kingdom; TVE, Hungary; URGENCI Network, France: Aubagne, France. p. 35.
14. TNS opinion & social. Special Eurobarometer 440 – Europeans, Agriculture and the CAP, in Eurobarometer, Directorate-General for Communication, Editor. 2016, European Commission: Brussels. p. 27.
15. Galli, F. and Brunori, G. Short Food Supply Chains as drivers of sustainable development. Evidence Document. 2013, Foodlinks: Brussels.
16. WRAP. Single Trip or Reusable Packaging – Considering the Right Choice for the Environment, in Reusable Packaging – Factors to Consider. 2010: London. p. 68.
17. Priefer, C., Jorissen, J. & Bräutigam, K.-R. Food waste prevention in Europe – A cause-driven approach to identify the most relevant leverage points for action. Resources, Conservation & Recycling, 2016. 109: 155-165.